

ХАЯГЖУУЛАЛТЫН ТУХАЙ ХУУЛИЙН ШИНЭЧИЛСЭН НАЙРУУЛГЫН ТӨСЛИЙН ҮЗЭЛ БАРИМТЛАЛ

1.1.Хууль зүйн үндэслэл

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 52 дугаар тогтоолоор баталсан “Алсын хараа-2050” Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлогын хүрээнд 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны зорилтын 1.3.4-т “Монгол Улсын нутаг дэвсгэрт үйл ажиллагаа явуулж байгаа бүх байгууллагын нэр хаягийг монгол бичиг, кирилл бичгээр бичих асуудлыг журамлаж, стандарт мөрдүүлэн нийгмийн соёлыг дээшлүүлнэ.” гэж, 5.3.8-д “Газар зүйн мэдээллийн системд тулгуурласан хаягжуулалтын нэгдсэн сан бүрдүүлж, иргэд, байгууллагын хэрэглээнд нэвтрүүлнэ.” гэж, 9.2.40-д “Гудамж талбайн гэрэлтүүлгийг нэмэгдүүлж бүрэн камержуулан, ард иргэдийн аюулгүй байдлыг хангаж, гудамж, талбайн нэр, байшин барилгын хаягийн нэгдсэн стандарт хангуулж, хотын соёлыг нэмэгдүүлнэ.” гэж тус тус заасан.

Монгол Улсын Их Хурлын 2020 оны 23 дугаар тогтоолоор баталсан “Монгол Улсыг 2021-2025 онд хөгжүүлэх таван жилийн үндсэн чиглэл”-ийн 3.6.2-т “Хаягжилтын нэгдсэн системийг Монгол орны нийт нутаг дэвсгэрийн хэмжээнд байгуулна.” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2021 оны 106 дугаар тогтоолоор баталсан “Шинэ сэргэлтийн бодлого”-ыг хэрэгжүүлэх эхний үе шатны үйл ажиллагааны хөтөлбөрийн 6.1.3-т “Хаягийн нэгдсэн системийг хэрэглээнд нэвтрүүлэх” гэж, Монгол Улсын Их Хурлын 2024 оны 21 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын Засгийн газрын 2024-2028 оны үйл ажиллагааны хөтөлбөр”-ийн 4.2.2.2-т “Төрийн үйл ажиллагааны хурд, бүтээмжийг дээшлүүлж, иргэдэд түргэн шуурхай, хялбар үйлчилгээ үзүүлэх цахим төрийн тогтолцоонд шилжинэ.” гэж, 4.3.1.5-д “Иргэний бүртгэл, үл хөдлөх хөрөнгө, төрийн өмчийн бүртгэл, газрын хэвлийн баялаг болон газар дээрх баялгийн бүртгэлийг блокчейн технологийг ашиглан гүйцэтгэх боломжийг бүрдүүлнэ.” гэж, 4.4.4.10-т “Эрсдэлийн мэдээлэлд суурилсан гамшгаас хамгаалах удирдлага, үйл ажиллагааг оновчтой хэрэгжүүлэх чиг үүрэг бүхий гамшгийн зураглал, байгаль орчин, уур амьсгалын эрсдэлийн мэдээллийн сан, гамшгийн эрсдэл хуваалцах тогтолцоог хөгжүүлж, олон нийтэд нээлттэй болгоно.” гэж тус тус заасан.

“Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл батлах тухай” Монгол Улсын Засгийн газрын 2024 оны 11 дүгээр сарын 20-ны өдрийн 181 дүгээр тогтоолоор баталсан “Монгол Улсын хууль тогтоомжийг 2028 он хүртэл боловсронгуй болгох үндсэн чиглэл”-д Хаягжуулалтын

тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөлд хаягжуулалттай холбоотой практик дээр үүссэн нөхцөл байдлыг эрх зүйн хүрээнд тодорхой болгож, нарийвчлан оновчтой зохицуулах, төрийн зүгээс хаяг, хаягийн өгөгдлийг олон улсын жишиг болон өөрийн орны практик шаардлагад нийцүүлэх, нэг стандартад оруулах, нээлттэй, хүртээмжтэй болгох, хаягийн мэдээллийн нэгдсэн системийн удирдлага, зохион байгуулалтыг бий болгох, хаягжуулалтын зарчим, хаягийн объект, хаягийн дугаар, хаягийн мэдээллийн сан, хаягийн бүрдэл, үл хөдлөх эд хөрөнгийг дугаарлах, шуудангийн нэгдсэн кодыг оноохтой холбоотой объектыг хаягжуулах аргачлал, шинээр хаяг олгох, өөрчлөхтэй холбоотой хаягжуулах үйл ажиллагаа, оролцогч төрийн байгууллага болон үйл ажиллагааны санхүүжилт, хориглох үйл ажиллагаа, хүчин төгөлдөр болох хугацаа зэргийг тусган, боловсруулж Улсын Их Хуралд өргөн мэдүүлэхээр тусгасан.

1.2.Практик шаардлага

Монгол Улсад хаягтай холбогдсон харилцааг 2013 онд баталсан Хаягжуулалтын тухай хууль, Монгол Улсын Засгийн газрын 2019 оны 325 дугаар тогтоолоор баталсан “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх хөрөнгийг хаягжуулах журам”, Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2006 оны 269 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийслэл Улаанбаатар хотын гудамж, талбайд нэр өгөх, нэрэмжит болгох, барилга, байгууламжид дугаар олгох журам”-аар болон “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх эд хөрөнгө, аж ахуйн нэгж, байгууллагын хаягийн тэмдэгт тавих ерөнхий шаардлага MNS5283:2022”, “Хаягийн бичвэрт тавих шаардлага MNS6775:2019” зэрэг стандартаар тус тус зохицуулж байна.

Монгол Улсын засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулиар аймаг, нийслэл, сум, дүүргийн Хурлын Тэргүүлэгчид гудамж, талбайд нэр өгөх эрхийг хэрэгжүүлэхээр заасан бөгөөд Нийслэлийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдийн 2006 оны 269 дүгээр тогтоолоор баталсан “Нийслэл Улаанбаатар хотын гудамж, талбайд нэр өгөх, нэрэмжит болгох, барилга, байгууламжид дугаар олгох журам”-ын дагуу нийслэлийн хэмжээнд гудамж, талбайд нэр өгөх, нэрэмжит болгох, барилга байгууламжид дугаар олгох, өөрчлөх үйл ажиллагаанд мөрдөж байна.

Хаягжуулалтын тухай хууль нь 5 зүйл, 15 хэсэг, 22 заалттай байгаа бөгөөд өнгөрсөн 12 жилийн хугацаанд 2 удаа нэмэлт, өөрчлөлт оруулсан нь бусад хуульд оруулсан өөрчлөлтийг дагаж оруулсан өөрчлөлт байдаг байна.

Хаягжуулалтын тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт хийсэн үнэлгээний тайланд Хаягжуулалтын тухай хуультай болсноор тодорхой хэмжээнд эрх зүйн орчин бүрдсэн ч хуулийн зохицуулалт хэт ерөнхий, тухайн хуулийн зохицуулалтын талаас илүү хувийг зарчим, тунхгийн шинжтэй заалтууд эзэлсэн, хаягжуулалттай холбоотой нэр томьёо, нэгдсэн аргачлал, стандарт зэрэг суурь асуудлыг бүрэн зохицуулж өгөөгүй, хуулиар зохицуулах шаардлагатай үндсэн харилцааг журам, стандартаар зохицуулахаар заасан, түүнчлэн журмаар зохицуулсан хаягжуулах аргачлал нь олон улсын хаягжуулалтын аргачлал, стандартаас хэт зөрүүтэй байна гэж дүгнэсэн байх бөгөөд уг үнэлгээнд үндэслэн Хаягжуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг боловсруулах дараах практик хэрэгцээ, шаардлага байна. Үүнд:

1.2.1.Хаягийн объект, хаягийн бүрдэл, стандартын талаар:

Хаягжуулалтын тухай хуульд хаягжуулах объектыг гудамж, зам, талбай, үл

хөдлөх эд хөрөнгө гэж тодорхойлсон боловч “гудамж”, “зам”, “талбай”, “өргөн чөлөө”, “туслах зам”, “мухар зам” гэж юуг ойлгох талаар нэр томъёог тодорхойлж өгөөгүй нь хуулийг хэрэгжүүлэхэд ойлгомжгүй байдал үүсгэж байна. Тухайлбал, хаягжуулалтын суурь нь зам бөгөөд зам нь өөрөө олон төрөлтэй, түүний нэг төрөл нь гудамж гэж ойлгож, хэрэглэж байгаа практик олон улсад байдаг. Мөн “талбай” гэдэгт ногоон байгууламж, авто зогсоол, цэцэрлэгт хүрээлэн зэрэг ямар объект орох талаар тодорхой зааж өгөөгүй байна.

Түүнчлэн хуульд “хаяг” болон “байршлын хаяг” гэсэн нэр томъёог хэрэглэсэн нь хоёр тусдаа ойлголт мэтээр хэрэглэж болохоор байгаа бөгөөд хаягийн мэдээлэл юуг агуулах талаар ойлгомжгүй байгаа нь хаягжуулах үйл ажиллагаанд ойлголтын зөрүү үүсгэхээр болгосон. Тухайлбал, хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.3, 3.1.4, 3.1.7 дахь заалтад “хаяг” гэсэн үгийг хэрэглэсэн бол хуулийн 4 дүгээр зүйлийн 4.1, 4.3, 4.4 дэх хэсэгт “байршлын хаяг” гэсэн үгийг хэрэглэсэн байх тул хуулиар “хаяг”, “хаягийн объект”, “хаягийн мэдээлэл буюу бүрдэл”, “хаягжуулалт”, “гудамж”, “талбай”, “хаягийн тэмдэг”, “хаягийн дугаар” гэх мэт нэр томъёог нарийвчлан томъёолох шаардлагатай байна.

Улсын хэмжээнд 5 төрлийн аргачлалаар хаяг олгож байгаа нь хаягийн давхардал, хаяг тодорхойгүй байх, хаягийн системүүд дэх мэдээллийн зөрүүтэй байх гэх мэт асуудлуудыг үүсгэж, Хаягжуулалтын тухай хуульд заасан хаягжуулах ажил нэгдсэн арга зүйтэй байх зарчмыг алдагдуулж байна. Тухайлбал, Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газар, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газар, Нийслэлийн Хот байгуулалт, хөгжлийн газар, Харилцаа холбооны зохицуулах хороо зэрэг байгууллага нь өөрсдийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хаягийн мэдээллийн санг тус тус үүсгэсэн ч стандартын хувьд зөрүүтэй, харилцан уялдаагүй байна.

Үүний зэрэгцээ Зам, тээвэр, аялал жуулчлалын сайд (хуучин нэрээр)-ын 2007 оны 101 дүгээр тушаалаар анх “Шуудангийн нэгдсэн код”-ыг баталж байсан бөгөөд “Шуудангийн нэгдсэн код шинэчлэн батлах тухай” Цахим хөгжил, инновац, харилцаа холбооны сайдын 2024 оны А/24 дүгээр тушаалаар нийт 2721 шуудангийн нэгдсэн кодыг шинэчлэн баталсан. Энэ кодыг нэвтрүүлэх ажлыг Шуудангийн тухай хуулийн 9 дүгээр зүйлийн 9.1.3-т заасны дагуу Харилцаа холбооны зохицуулах хороо хариуцан ажиллаж байна.

“Шуудангийн нэгдсэн код”, “бүсчлэлийн код буюу зип код” нь нэг ойлголт байх бөгөөд бүсчлэлийн код нь Монгол Улсын нутаг дэвсгэрийн бүсчлэлийн хуваарийн дагуу засаг захиргааны нэгжийн болон хот суурингийн хэсэг (бүс)-ийн байршлын тухай мэдээллийг агуулж, тэдгээрийг хөгжүүлэх төлөвлөгөөтэй уялдуулан зохицуулалт хийх, давхардуулахгүй оноох нөөц бүхий бүсчлэлийн 5 оронтой тоо байдаг байна.

Хэдийгээр холбогдох эрх зүйн актад шуудангийн нэгдсэн кодыг нэг объект буюу барилга, байгууламж, орон сууцанд хамаарахаар батлах, хэрэглэх зохицуулалт байхгүй байгаа боловч Харилцаа холбооны зохицуулах хороо болон Нийслэлийн Хот байгуулалт, хөгжлийн газраас (хуучин нэрээр) 2022 оны байдлаар бүсчлэлийн 5 оронтой тоон дээр 4 оронтой тоо нэмж, нийт 9 оронтой тооноос бүрдсэн шуудангийн нэгдсэн кодыг 18,000 гаруй объектод өгсөн байна.

Иймд хаягийн тэмдгийн стандарт, хаягжуулах аргачлалыг тодорхой болгох, шуудангийн нэгдсэн код буюу 5 оронтой тоог хаягийн мэдээлэл, бүрдэлд оруулж олон улсын жишигт нийцүүлэх шаардлагатай байна.

Сүүлийн 10 жилийн хугацаанд гамшгийн хэмжээнд тооцогдох хүчтэй цасан болон шороон шуурга, аадар бороо, үерийн аюулт үзэгдлийн 1300-аад тохиолдол бүртгэгдсэн байна. Дээрх гамшигт үзэгдэлд нэрвэгдсэн олон зуун хүнийг эрэн хайх, аврах, тусламж үзүүлэхэд хаягийн мэдээлэл дутуу, замчлах систем хөгжөөгүйн улмаас цаг хугацаа алдах, улмаар хүний амь эрсэдсэн цөөнгүй тохиолдол бүртгэгдсэн байна.

Түүнчлэн манай улсын хувьд өргөн уудам нутаг дэвсгэртэй, малчид бэлчээрээ даган нүүдэллэн аж төрдөг онцлогтой учраас өвөлжөө, хаваржаанд хүрэх шороон замын мэдээлэл зураглагдаагүй байдаг тул тэдэнд замчлах системийг ашиглан шуудан, илгээмжийн болон хаягийн мэдээллийн дагуу бусад үйлчилгээг хүргэх боломжгүй байна.

Олон улсын жишигт нийцсэн хаягийн торлолын үндсэн зарчмыг хаягжуулалтад ашигласнаар өвөлжөө, хаваржаа, амралт, сувиллын газар, аялагч, амрагчдын отоглосон газар, цаашлаад төөрсөн хүнийг олоход тодорхой байршилд шууд хүрч очих боломж бий болох юм.

Иймд улсын хэмжээнд нийт нутаг дэвсгэрийг зураглаж үүсгэсэн торлолын дагуу замчлах системийг бий болгох, ашиглах, түүнийг хаягийн мэдээлэл, бүрдэлд оруулах асуудлыг хуульд тусган хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

Дэлхийн улс, орнуудад хиймэл оюун ухаанд суурилсан, дэвшилтэт техник технологийг ашигласан өгөгдлийн санг бүрдүүлж, засаглал, шийдвэр гаргалтанд болон шуудан, харилцаа, холбоо, үйлдвэрлэл, үйлчилгээнд өргөнөөр ашиглаж, өгөгдлийг бүрдүүлэх, боловсруулах, цэгцлэх ажилд онцгой анхаарал хандуулан, хөгжүүлж байгаа өнөөгийн нөхцөлд өгөгдлийн суурь мэдээлэл болох хаягийг бүрэн бүрдүүлэх, урт хугацаанд өөрчлөгдөхгүй, хөдөлгөөнгүй байдлаар ашиглагдах нөхцөлийг хангуулах нь чухал ач холбогдолтой байна.

1.2.2.Хаягийн мэдээллийн сан, систем, хаягжуулах үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын эрх, үүрэг, үйл ажиллагааны уялдаа холбооны талаар:

Хуульд хаягжуулах үйл ажиллагаа, оролцогч талуудын эрх, үүрэг, үйл ажиллагааны уялдаа холбоо болон хаягийн мэдээллийн сан, хаягийн мэдээллийн систем бүрдүүлж, ашиглах зэрэг суурь асуудлыг бүрэн зохицуулж өгөөгүй нь хаягжуулах үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын дунд ойлголтын зөрүү үүсэх, ажлын уялдаагүй байх, давхардал үүсэх зэрэг нөхцөл байдлыг үүсгэсэн байна. Тухайлбал, төрийн байгууллагууд өөр өөрсдийн эрхлэх асуудлын хүрээнд хаягийн мэдээллийн санг үүсгэн хэрэглэж байна.

Мөн гудамж, зам, талбай, орон сууцны хороолол, хотхон, барилга байгууламжийн нэр, дугаар, хаалганы дугаарыг ямар субъект, ямар зарчмаар өгөх, өөрчлөх, хадгалах, уялдуулах, хянах, мэдээллийн санг эрхлэх, ашиглах зэрэг нь тодорхойгүй байгаагаас үйл ажиллагааны давхардал үүсгэж, “Гудамж, зам, талбай, үл хөдлөх эд хөрөнгийг хаягжуулах журам”-ын дагуу аймгийн хэмжээнд аймгийн Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар, нийслэлийн хэмжээнд Нийслэлийн Газар зохион байгуулалтын алба өмчлөх, эзэмших, ашиглах эрх үүссэн газарт буюу хашаанд байршлын хаяг олгохоор заасан үйл ажиллагаа хийгдэхгүй тус байгууллагууд нь сум, баг, хорооны Засаг даргаас өгсөн хаяг, хаягийн тодорхойлолтыг зөвхөн бүртгэх байдлаар үйл ажиллагааг эрхэлж байна.

Түүнчлэн дээрх байгууллагууд нь нь зөвхөн барилга, байгууламжийг

ашиглалтад хүлээн авах улсын комисс ажиллах шаардлагатай барилга байгууламжид хаягийн дугаар өгч, бусад барилгад буюу хашааны хаягтай байршилд баригдсан барилгад тухайн объектын байрлах хашааны хаягийг үндэслэн Улсын бүртгэлийн ерөнхий газраас үл хөдлөх хөрөнгийн гэрчилгээг олгож байна. Өөрөөр хэлбэл гэр хороолол, зуслангийн бүсэд баригдсан барилга хаягийн дугааргүй, хашааны хаягаараа бүртгэгдэж байгаа гэсэн үг юм.

Дээрх дурдсанчлан, өөр өөр субъект нэгдсэн стандартгүйгээр, журам зөрчиж хаяг олгох, түр хаяг олгох болон нэр, дугааргүй задгай гэх зэргээр гудамж, хашааг нэрлэн хаягжуулж байгаа нь хаягийг хэрэглэхэд улам хүндрэлтэй, ойлгомжгүй байдлыг бий болгож, хаяг давхардах үндсэн шалтгаан болж байна.

Хаягжуулалтын тухай хууль 2013 оноос хэрэгжиж эхэлснээр газар нутаг, суурин газарт байгаа гудамж, зам, талбай, үйлдвэр, аж ахуйн нэгж, хотхон, төлөвлөлтгүй суурьшсан хэсэг, үл хөдлөх эд хөрөнгөд нэр, дугаар төлөвлөж хаягийн төслийн байр зүйн сэдэвчилсэн зураг үйлдэх, хаягийн мэдээллийг Газрын кадастрын мэдээллийн санд оруулах, хаягийн жагсаалт хэвлэх асуудлыг журамлаж, 2013 оноос хаягийн мэдээллийн санг улсын хэмжээнд бүрдүүлж эхэлсэн.

Улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар 21 аймаг 330 сумын хаягийн мэдээлэл бүхий хаягийн мэдээллийн системийг хэрэглээнд нэвтрүүлсэн бөгөөд 2024 оны байдлаар улсын хэмжээнд нийт 100,973 гудамж, 969,678 нэгж талбар, барилга, өвөлжөө, хаваржаа, тариалангийн газарт шинэ хаяг олгож Хаягжуулалтын тухай хууль, журмын дагуу нэрлэж, дугаарлан хаяг олгосон байна.

Гэвч эрх зүйн орчин, зохицуулалт хангалтгүй байгаагаас шалтгаалан төрийн болон хувийн хэвшлийн байгууллагууд өөрсдийн хэрэгцээ, шаардлагад тулгуурлан нэгдсэн өгөгдлийн стандартгүйгээр тус тусдаа хаягийн мэдээллийн санг бүрдүүлж, системийг хөгжүүлж, ашиглаж байна. Тухайлбал, улсын хэмжээнд Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газрын “Хаягийн мэдээллийн систем”, нийслэлд Хот байгуулалт, хөгжлийн газраас хөгжүүлсэн “Хаягийн мэдээллийн сан” гэсэн хоёр үндсэн системийг хаягжуулалтад ашиглаж байна. Мөн Газар зохион байгуулалт, геодези, зураг зүйн ерөнхий газрын Хаягийн мэдээллийн систем, Харилцаа холбооны зохицуулах хорооны Шуудангийн нэгдсэн кодын мэдээллийн сан, Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын Эд хөрөнгийн эрхийн улсын бүртгэлийн мэдээллийн систем дэх хаягтай холбоотой бүртгэлүүд нэгдсэн өгөгдлийн стандартгүйгээр хийгдэж байна.

Улсын хэмжээнд Газрын кадастрын мэдээллийн санд бүртгэлтэй нийт 1,292,329 газар өмчлөгч, эзэмшигч, ашиглагчийн мэдээлэл байгаагаас эзэмших, ашиглах эрх үүссэн 644,996, өмчлөх эрх үүссэн 647,333 нэгж талбар байх бөгөөд өмчлөх эрх үүссэн нэгж талбараас Улсын бүртгэлийн ерөнхий газрын мэдээллийн санд 543,292 газар өмчлөгчийн мэдээлэл бүртгэлтэй байна. Тус 2 байгууллагын мэдээллийн сангийн хаягийн мэдээлэлд тулгалт хийж үзэхэд 40.8% буюу 264,056 нэгж талбарын хаяг таарч, үлдсэн 59.2% буюу 383,277 нэгж талбарын хаягийн мэдээлэл зөрүүтэй бүртгэгдсэн байна.

Хувийн хэвшлийн тухайд өөрсдийн бизнесийн үйл ажиллагаанд ашиглах хаягийн суурь мэдээллийг бүрдүүлэхийн тулд зарим аж ахуйн нэгж (“ICTGroup” ХХК, “Монгол АйДи” ХХК, “Юбикаб холдинг” ХХК) газар дээр нь очиж өгөгдөл цуглуулан хаягийн зураг хийж, систем (imarp.mn, minumar.mn) хөгжүүлсэн байна.

Түүнчлэн засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгжийн хил зааг, нэр

өөрчлөгдөхөд хаягийг хэрхэн өөрчлөх, хаяг өөрчлөгдсөнтэй холбоотой үүсэх үйл ажиллагааны талаар хуульд зохицуулаагүй байна.

Иймд улсын хэмжээнд орон зайн мэдээлэлд суурилсан нэг хаягийн мэдээллийн системийг бий болгож, ашиглах, хаягжуулалтын үйл ажиллагаанд оролцогч талуудын эрх, үүргийг тодорхой болгох, хаяг олгох үйл ажиллагааг хүнээс хамаарахгүйгээр системээс шууд олгодог тогтолцоонд шилжих, хаалга бүрд очих боломжтой 3 хэмжээст хаягийн системийн зохицуулалтыг хуульчлах шаардлагатай байна.

1.2.3.Бусад

Хаягжуулалтын тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.4 дэх заалтад “хаяг үнэн зөв, энгийн, ойлгомжтой байх” зарчмыг тусгасан боловч практикт дээрх зарчим бүрэн биелэхгүй байна. Тухайлбал, хүүхэд, залуучуудад хаягийн талаарх ойлголт мэдлэг олгох арга хэмжээ дутмаг, хүүхэд хэлэх, уншихад төвөгтэй, хэт урт үгийг хаягжуулалтад ашигласаар байна. Жишээ нь, Манлайбаатар Дамдинсүрэнгийн гудамж, Энгельсийн гудамж, Ерөнхий сайд асан Ц.Жигжиджавын гудамж, Хичээнгүй сайд Цэрэндоржийн гудамж, Дилав хутагт Жамсранжавын гудамж, Жалханц хутагт Дамдинбазарын гудамж, Дөнверийн гудамж, Ноён хутагт Данзанравжаагийн гудамж, Намъянжугийн гудамж гэх мэт.

Иймд сургуулийн өмнөх боловсрол олгох байгууллага, ерөнхий боловсролын сургалтаар дамжуулан хүүхдэд хаягийн талаарх ойлголт мэдлэгийг олгох нь зүйтэй бөгөөд энэ нь хүүхдийг аливаа эрсдэлээс хамгаалахад чухал ач холбогдолтой болох юм.

Мөн хуулиар албан ёсны хаягийн нэр, хүндэтгэлийн нэрийн ялгааг гаргаж, хүн бүр хэлэх, тогтоох, уншихад хялбар нэрийг ашиглах, цаашлаад хаягийн тэмдэгт байршуулахад тохиромжтой байх зорилгоор үсэг, тэмдэгтийн хязгаарыг тогтоож стандартчилах шаардлагатай байна.

Түүнчлэн хаягжуулах үйл ажиллагаа нь тодорхой санхүүжилтийн эх үүсвэрийг шаардах бөгөөд хаягийн объектын эзэмшигч, ашиглагч, өмчлөгчөөс үл шалтгаалсан өөрчлөлтийн үед тухайн зардлыг холбогдох байгууллага хариуцдаг байх, бусад тохиолдолд хаягийн объектын эзэмшигч, ашиглагч, өмчлөгч хариуцах талаар хуульд тусгах шаардлагатай юм.

Хаягийн тэмдэг, тэмдэглэгээний стандартыг нарийвчлан баталж, нэгдсэн аргачлалаар байршуулах ажилд иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагын оролцоог хангах талаар мөн хуульд тусгах шаардлагатай байна.

Мөн иргэний оршин суугаа газрын болон хуулийн этгээдийн үйл ажиллагаа явуулж байгаа барилга байгууламжийн байршлаар албан ёсны хаягийг бүртгэх талаар зохицуулалт байхгүй, төрөөс албан ёсны хаягийн мэдээллийг олон нийтэд нээлттэй болгоогүйн улмаас хувийн хэвшил өөрсдийн хөрөнгөөр imarp.mn, minumarp.mn, [Ubcab](http://Ubcab.mn) зэрэг хаяг, байршлын мэдээллийн системийг хөгжүүлж, хэрэглээнд нэвтрүүлж байгаа нөхцөл байдал үүсэж байна.

Иймд хаягийн мэдээллийг нээлттэй, хүртээмжтэй болгох талаар хуульд тусгах шаардлагатай байна.

Хаягжуулалттай холбоотой дээр дурдсан практик хэрэгцээ, шаардлага, нөхцөл байдлыг эрх зүйн хүрээнд тодорхой болгож, нарийвчлан оновчтой зохицуулах зорилгоор Хаягжуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын

төслийг боловсруулна.

Хоёр.Хуулийн төслийн зорилго, ерөнхий бүтэц, зохицуулах харилцаа, хамрах хүрээ

Хаягжуулалтын тухай хуулийн хэрэгжилтийн үр дагаварт үнэлгээ хийсэн судалгааны үр дүнд 2013 онд баталсан, хүчин төгөлдөр дагаж мөрдөж байгаа Хаягжуулалтын тухай хуулийн нийт заалтын 50-аас дээш хувьд нэмэлт, өөрчлөлт оруулахаар байгаа тул Хаягжуулалтын тухай хуулийн төслийг хуулийн шинэчилсэн найруулгын төсөл хэлбэрээр боловсруулна.

Хуулийн төсөл нь 6 бүлэгтэй байх бөгөөд дараах зохицуулалтыг тусган боловсруулна.

Нэгдүгээр бүлэгт нийтлэг үндэслэл буюу хуулийн зорилт, хаягжуулалтын хууль тогтоомж, нэр томъёоны тодорхойлолт, хаягжуулалтад баримтлах зарчмыг; Хоёрдугаар бүлэгт хаягийн объект, хаягийн бүрдэл, хаягийн тэмдгийг; Гуравдугаар бүлэгт хаягжуулах аргачлалыг; Дөрөвдүгээр бүлэгт төрийн байгууллагын бүрэн эрх, чиг үүрэг, зохион байгуулалт; Тавдугаар бүлэгт хаягийн мэдээллийн сан, системтэй холбоотой зохицуулалтыг; Зургаадугаар бүлэгт бусад зүйл буюу хаягийн үйл ажиллагааны санхүүжилт, хориглох үйл ажиллагаа, хүчин төгөлдөр болох хугацаа зэргийг тусгана.

Гурав.Хуулийн төсөл батлагдсаны дараа үүсэж болох эдийн засаг, нийгэм, хууль зүйн үр дагавар, тэдгээрийг шийдвэрлэх талаар авч хэрэгжүүлэх арга хэмжээ

Хуулийн төсөл батлагдсанаар орон зайн мэдээлэлд суурилсан хаягийн мэдээллийн нэг системийг бий болгох, нэгдсэн стандарт, аргачлалаар хаягжуулах, хаягийн мэдээллийг нээлттэй болгох замаар шуудан, төрийн үйлчилгээ, онцгой байдлын үеэр авах тусламж, үйлчилгээ, цахим худалдааны үйлчилгээг иргэдэд түргэн шуурхай хүргэх нөхцөлийг бүрдүүлснээр нийгэм, эдийн засагт эерэг нөлөө үзүүлнэ.

Хаягийн суурь мэдээллийг практик шаардлагад нийцүүлэн, олон улсын стандартын дагуу бий болгож, нэг эх сурвалжаас бодит тухайн агшинд нээлттэй хэрэглэх боломжоор хангаснаар хаяг үнэн зөв байх, дэлхийн олон оронд тренд болж байгаа хаяг, байрлалын мэдээлэлд суурилсан бизнес моделиуд манай улсын зах зээлд нэвтрэх боломж нэмэгдэнэ.

Хаягийн мэдээллийн системийн удирдлага, зохион байгуулалт, оролцогч талуудын эрх, үүргийг тодорхойлсноор хаягийг хүнээс хамаарахгүйгээр системээс шууд олгодог тогтолцоонд шилжиж, хаалга бүрд очих боломж бүхий 3 хэмжээст хаягийн систем бүрдэнэ.

Дөрөв.Хуулийн төсөл нь Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон бусад хуультай уялдсан байдал, уг хуулийг хэрэгжүүлэхтэй холбогдуулан шинээр боловсруулах буюу нэмэлт, өөрчлөлт оруулах, хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн талаарх санал

Хаягжуулалтын тухай хуулийн шинэчилсэн найруулгын төслийг Монгол Улсын Үндсэн хууль, Монгол Улсын олон улсын гэрээ болон холбогдох бусад хууль тогтоомжид нийцүүлэн боловсруулна.

Уг хуулийн төсөлтэй холбогдуулан Улсын бүртгэлийн ерөнхий хууль, Шуудангийн тухай хууль, Зөрчлийн тухай хууль, Авто замын тухай хууль зэрэг бусад шаардлагатай хуульд өөрчлөлт оруулах хуулийн төслүүд болон Хаягжуулалтын тухай хуулийг хүчингүй болсонд тооцох тухай хуулийн төслийг тус тус боловсруулна.

-----o0o-----